

MODERNÍ ARCHITEKTURA STŘEŠOVIC. OD CELKU K DETAILU 1. – OŘECHOVKA

ALEXANDRA KŘÍŽOVÁ – KATEŘINA HUBRTOVÁ

Studie byla vytvořena v rámci Výzkumného úkolu „Odborné poznávání, průzkum, vědecké hodnocení, soupis a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století“, který umožnil podrobné zmapování a poznání jedné z neznámějších pražských čtvrtí Ořechovky a jejího okolí v katastru Střešovice. První z plánované série článků se zabývá podmínkami založení vilové čtvrti Ořechovka, jejím urbanismem a představí jednu z vůdčích osobností Ořechovky architekta Jaroslava Vondráka a jeho zajímavou vlastní vilu.

This study was created within the research project “Professional cognition, survey, scientific evaluation, inventory and documentation of architectural cultural heritage of the 19th and 20th century”, which enabled a detailed survey and recognition of one of the most famous quarters in Prague at Ořechovka and its surroundings in Střešovice cadastre. The first of the intended article series reviews the conditions of the establishment and urbanism of Ořechovka villa quarter and it presents one of its leading personalities, architect Jaroslav Vondrák and his own villa.

Klíčová slova — Praha – Střešovice – Ořechovka – architekt Vondrák – vila – rondokubismus – architektura

Key words — Prague – Střešovice – Ořechovka – architect Vondrák – villa – rondo cubism – architecture

Se vznikem nového státu v roce 1918 stála Praha před vážným úkolem. Celá společnost cítila naléhavou potřebu co nejrychleji vytvořit z města, které dosud žilo ve stínu Vídně, skutečné hlavní město mladé Československé republiky. Pro stavební rozvoj Prahy měla klíčový význam Státní regulační komise, založená v roce 1920 (KUPKA 2009). Jejím hlavním úkolem bylo zpracování základního urbanistického konceptu, regulačního plánu Velké Prahy. Při jejím ustanovení řekl poslanec Ing. Josef Záruba-Pfeffermann:¹ „Vítězstvím Habsburků byla přervána stará vývojová tradice města Prahy, nadále byla favorisována Vídeň, byla favorisována všemi prostředky, které měla po ruce rakouská centralisace. Z Vídně stávalo se znenáhla město dvoumilionové, skutečné velkoměsto, zatímco Praha klesala postupně významem na město provinciální. [...] Dnes je zapotřebí transformovati Prahu s předměstími na moderní město, odpovídající zásadám uvedeným, vybavené všemi technickými potřebami komunikačními, zdravotními atd. Je potřebí stavěti spoustu nových budov veřejných, nádraží a drah, pro ministerstva a nové centrální úřady, pro vysoké školy, ústavy vědecké a vojenské, tisíce nových domů pro spousty lidí, které se do Prahy přihnuly a hrnou. [...] naše kruhy technické začaly se starati hned z počátku 1919 o věc, ze všech korporací příslušných docházely do parlamentu návrhy a memoranda, také úřady státní i ministerstva horlivě pracovaly na odpomoci. Hned z počátku jednalo se o orgán, který by opatřil co nejdříve, než se stavební ruch vyvine, nový moderní regulační plán Velké Prahy a nový stavební řád, bez něhož nejlepší regulační plán nebyl by nic platen.“ (ZPRÁVA 1920).

V rámci této intenzivní činnosti byla již v červenci roku 1919 ministerstvem veřejných prací vypsána „Soutěž na kolonii rodinných domků stavebního Družstva S.J.V.Z. na Vořechovce“ na moderní zahradní vilovou čtvrť jako ukázkový příklad kvalitního bydlení pro širší vrstvy obyvatel. Soutěžní porotě bylo předloženo celkem 38 návrhů,² z nichž deseti byly uděleny ceny a odměny. Při neudělení první ceny zvítězily dva relativně nejlepší návrhy (*sine* 1919). První z nich vypracovali společně arch. Jaroslav Vondrák a stav. Jan Šenkýř, druhý návrh, často opomíjený, vypracoval arch. Jaroslav Vašta. Za nimi skončil arch. František Vahala. Třetí místa byla opět dvě, získala je dvojice architektů Alois Mezera – Antonín Moudrý a Bohumil Hübschmann – Bohumír Hollmann. Další místa pak obsadili architekti Jindřich Freiwald, Viktorín Šulc, stav. Emanuel Konárovský,

1 Ing. Josef Záruba-Pfeffermann (* 12.5.1869 Praha – † 24.5.1958 Starý Smokovec), stavitel a politik, blízký spolupracovník T. G. Masaryka, účastník domácího odboje za 1. světové války. Po několikaletém působení v Českých Budějovicích se natrvalo usadil v rodné Praze, kde od r. 1910 bydlel s rodinou v Praze 6-Bubenči. Projektoval areál elektrárny v Prostějově, v Praze 6-Bubenči budovu Výzkumného ústavu cukrovarnického a Státního výzkumného ústavu zemědělského. Účastnil se řady významných technických projektů jako štěchovické přehrady, pohraničních opevnění apod. Byl zakládacím členem Čs. astronomické společnosti, projektoval již v r. 1917 velkou observatoř do Ondřejova, navrhl originální konstrukční řešení velkých dalekohledů systému coudé. Jeho syn Quido (* 1899 – † 1993) byl významný inženýr geolog, další syn Libor (* 1909) stavěl přehradu na Slapech (<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/pjih/ondrejov/zaruba.htm>).

2 V časopise Stavitel z r. 1919 je uvedeno „40 obsáhlých projektů“ (*sine* 1919), ale většina pozdější literatury uvádí počet 38.

J. Gočár, P. Janák: Soutěžný návrh na kolonii rodinných domků stavebního družstva S. Ú. a J. V. Z. na Vořechovce. Projekce situace. Příklady průřelů.

Obr. 1. Praha 6-Střešovice, část vilové kolonie Ořechovka. Josef Gočár, Pavel Janák, 1919, axonometrická situace a návrhy fasád řadových domků. Soutěžní projekt architektů Gočára a Janáka nebyl mezi oceněnými. „Architektura nejmodernějšího směru nevyjadřuje konstrukci ani ji nerespektuje, aby dosažena byla rozmanitost, jsou domky různě barveny. Zásady vyjádření materiál a konstrukci v architektuře autoři úplně zavrhuji“ (převzato z SF 1919, 97).

architekti František Roith s Antonínem Černým a arch. Eduard Hnilička. Porota posuzovala nejen estetiku a urbanistické a architektonické řešení, ale hleděla také na kvalitní dispoziční řešení a nejvíce snad na náklady stavby.³ Právě ekonomické a dispoziční řešení bylo oceněno u projektu arch. Františka Vahaly, naopak projekt slavné dvojice architektů Pavel Janák a Josef Gočár (obr. 1) „pro různé nevýhody půdorysné a velký stavební náklad nedošel uznání“ (SF 1919, 97).

Podkladem pro definitivní urbanistické řešení zahradního města se stal návrh autorské dvojice Vondrák – Šenkýř. Jednotlivé bloky zástavby byly pak projektovány a prováděny podle upravených typů těch architektů, kteří se soutěže zúčastnili, čímž se předešlo nežádoucí uniformitě (SVOBODA/NOLL/HAVLOVÁ 2000, 42–43).⁴

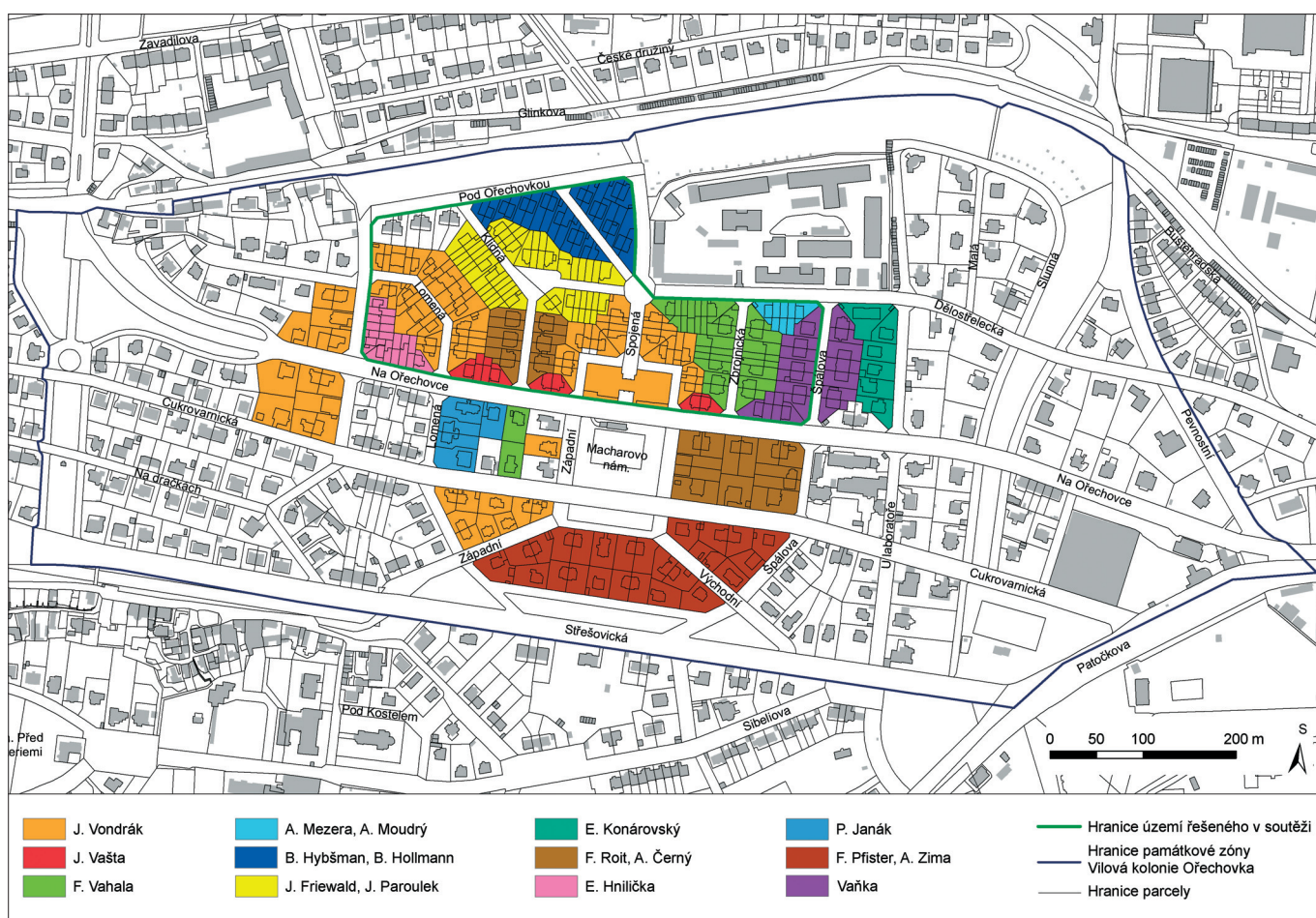
Pro stavbu kolonie vzniklo Státní stavební družstvo, které odkoupilo pozemky o rozloze celkem 105.615 m² a v roce 1920 začalo rychlým tempem s výstavbou převážně řadových domků na sever od dnešního Macharova náměstí (obr. 2). Do konce roku 1922 byla většina z celkového počtu 197 domů obydlena a došlo i k úpravě ulic a k elektrifikaci. V témže roce, při vzniku Velké Prahy, se staly Střešovice součástí Prahy XVIII a jejich rychlý stavební růst pokračoval i nadále, povzbuzený zákony o stavebním ruchu.⁵ Kolem centrální budovy vyrostla hustá

3 „Koncem světové války činilo zdražení stavebních nákladů okrouhle 600 % proti 100 % v roce 1914. Od stavební sezóny roku 1919 byly stavební náklady až do polovice roku 1922 v ustavičném vzestupném pohybu. Počátkem roku 1919 byly sedmkrát, ale v roce 1921 již šestnáctkrát až osmnáctkrát dražší než v roce 1914, podle toho, jaká byla výprava domu. Stoupání stavebního nákladu bylo zvláště prudké od května 1920, kdy stavební náklady začaly stoupat od měsíce k měsíci.“ (ZPRÁVA 1919–1924).

4 Pořadí v soutěži ale na velikost zakázky vliv nemělo: arch. Vašta, autor druhého vítězného řešení, navrhl jen osm domů (byť na významném místě vedle centrální budovy), arch. Vaňka, který nebyl v první desítce, navrhoval domů osmnáct, pátý v soutěži, V. Šulc, zde žádnou významnější zakázku nezískal.

5 Pro povzbuzení soukromého stavebního podnikání vyšly postupně v letech 1919–1922 čtyři zákony o stavebním ruchu, které zaručovaly státní garanci, finanční podporu, padesátileté osvobození od domovní daně se všemi přírůžkami, výhody poplatkové a stavební úlevy. Čtvrtý zákon č. 45/1922 Sb. pak učinil finanční podporu,

drobná a malebná zástavba, inspirovaná anglickými a holandskými vzory (obr. 3). Obchodním i společenským centrem kolonie se stala Ústřední budova čp. 250 (autor J. Vondrák), kde byly umístěny obchody, služby i ordinace lékařů. V roce 1927 přibyl divadelní a taneční sál. Byla tu i knihovna, pošta a spolková místnost, využívaná hojně např. spolkem „Beseda na Vořechovce“. Ve Střešovicích fungoval čilý spolkový život, občané se spolupodíleli na výstavbě tenisových kurtů i dětských hřišť. Pociť jejich sounáležitosti je nejvíce patrný na pomníku padlým 1. světové války, odhaleném v roce 1929. Náklady na jeho realizaci činily 40 000 Kč a byly hrazeny z velké části veřejnou sbírkou místních občanů.⁶ Návrh na řešení Hlavního (dnes Macharova) náměstí vypracoval arch. Alois Dryák a svépomocí realizovali místní obyvatelé. Do sadových úprav citlivě zapojil

Obr. 2. Mapa památkové zóny Vilová kolonie Ořechovka s barevným vyznačením bloků domů s autorským podílem účastníků soutěže na „Vilovou kolonii Vořechovka“. Architekti řazení ve sloupcích dle umístění v soutěži, poslední tři už bez ocenění, mimo pořadí (dle podkladu zpracoval V. Nový, 2010).

Obr. 3. Praha 6-Střešovice, řadové domky arch. Vondráka, ulice Lomená. Pohlednice z doby výstavby, kol. 1922 (archiv A. Křížové).

přístupnou vedle obcí a obecně prospěšných stavebních sdružení také všem ostatním stavebníkům a soukromým osobám. Díky tomu „od polovice roku 1922 drahota stavebního nákladu rychle klesala. Stavební náklady byly koncem roku 1922 jen desetkrát a do konce roku 1923 jen osmkrát až devětkrát dražší než v roce 1914. Na této výši se stavební náklady, nehledíc k místním a časově přechodným odchylkám, udržely delší dobu.“ (Zpráva 1919–1924).

- 6 Pomník zhotovil roku 1928 sochař Josef Franěk, žák prof. Bohumila Kafky. Pomník představuje klečícího raněného umírajícího vojáka, po stranách podstavce je uvedeno 84 jmen občanů Střešovic, padlých na bojištích 1. světové války. Je vyroben z vápence dovezeného z kamenolomu Veseljev u města Pučišća (Chorvatsko, ostrov Brač).

dětské hřiště, tenisové kurty s klubovnou i sáňkové dráhy. V severní partii náměstí se nachází ústřední budova, na jihu pak velké typové dvojvily, blok kolonie zaměstnanců Zemské banky. Na západě mu dominují tři zajímavé vily bloku výtvarných umělců: vlastní vila arch. A. Dryáka,

Obr. 4. Praha 6-Střešovice. Jednotlivé řadové domy arch. Vondráka se liší jen v detailech. **A)** Čp. 243–246, ulice Východní 34–28. **B)** Čp. 260–263, ulice Spojená 1–5 (foto P. Havlík, 2010).

uprostřed nepřehlédnutelná vlastní vila arch. J. Vondráka a vila sochaře O. Španiela od arch. L. Machoně (FLÉGL 2000).

Mimo vlastní kolonii byla zástavba rozvolněnější. Jednoduché vily či dvojvily umožnily kopírování prudceji klesajícího terénu, který by u řadové zástavby činil problém. Domy jsou situované v hlubších zahradách a mají často zajímavě řešené vstupní partie se schody, vyrovnávajícími terénní sklon. Každý blok má většinou svého architekta a jednotlivé domy se často liší jen v drobných detailech – zdobnými prvky fasád nebo oplocením (obr. 4).

Směrem od jádra kolonie přechází (v letech 1923–1930) výstavba dvoj- či trojvil v zástavbu izolovanou, na východě charakteristickou honosnými vilami, stavěnými většinou ještě v tradičním duchu. Výjimky jsou zato objekty zcela mi-

mořádné, jako například známá vila továrníka Edmunda Trauba od arch. Bruno Paula nebo vily architektů Bohumila Kozáka či Ladislava Machoně. Zajímavé je zde také sousedství průmyslového objektu, přečerpávací stanice Bruska, která díky špičkovému architektonickému (ale i konstrukčnímu) řešení celek vhodně doplňuje (obr. 5).

V roce 1931 Ořechovka tvořila prakticky již dostavěný samostatný urbanistický celek s vysokou občanskou vybaveností s množstvím obchodů a služeb, zdravotních ordinací i sportovišť. Spo-

Obr. 5. Praha 6-Střešovice, přečerpávací stanice Bruska čp. 467. Pohled od jihu z ulice Pod Hradbami. Kvalitně řešený průmyslový objekt s elegantním oplocením je rovnocenným sousedem honosných vil na protější straně ulice (foto A. Křížová, 2007).

jení s centrem města zajišťovala tramvajová linka 20, která končila u Střešovické vozovny. V červnu 1932 byla zprovozněna odbočka tratě Střešovickou ulicí do zastávky Ořechovka (dnes Sibeliova) a v souvislosti s dokončováním výstavby areálu Masarykovy vojenské nemocnice byla v květnu 1938 tramvajová trať prodloužena až tam.

Zahradní město Ořechovka se vyznačuje bohatostí kompoziční skladby prostorových urbanistických prvků

Obr. 6. Praha 6-Střešovice, situace k návrhu řadových domků v ulici Lomené. Návrh arch. J. Vondrák a stav. J. Šenkýř. Bloky domků sledují vrstevnici, ve zkosených nárožích na křižovatkách s hlavní ulicí jsou navrženy stromky (uloženo: SA Praha 6, repro H. Křížová, 2010).

(střídání řadové zástavby s dvoj- a trojdomy různých autorů) a cíleným zapojením zeleně, kdy soukromá zeleň tvoří 70 % plochy čtvrti (STEJSKALOVÁ 2007). Zeleň měla být nejen součástí prostorových vnitrobloků, ale i veřejných komunikací⁷ a urbanisticky významných exteriérů.⁸ Vnitrobloková zeleň se pak způsobem navržení parcelace bloků prezentuje v propojení se zelení uliční. Ve zkosených nárožích bloků na křižovatkách s hlavní ulicí byly navrženy stromky kryjící zčásti průhled do vnitrobloku, ale zároveň propojující zeleň uliční a vnitroblokovou. Zkosení nároží ulic je pro Ořechovku typické, působí velmi příjemně zvláště v kombinaci s detailně propracovanými návrhy oplocení (obr. 6). U řadových domků bylo požadováno odstupňování stavební čáry vzhledem k čáře uliční, což umožňovalo zástavbu opticky rozčlenit a do místy hlubších předzahrádek umístit i vyšší zeleň. Přesné podmínky pro zahradní tvorbu úředně schváleny nebyly, magistrát ale doporučoval dbát co nejvíce původní terénní konfigurace bez jejího narušování terasami. Plánovaná výsadba ve volných rozích parcel se buďto nedochovala, nebo nebyla realizována. Komunikační síť je ovlivněna svažitém terénem, jen minimálně upravovaným. Hlavní spojnicí je ulice Cukrovarnická (o šířce 20 m), po vrstevnicích procházejí další páteřní komunikace (Na Ořechovce š. 20 m, Pevnostní š. 18 m a Dělostřelecká š. 14 m). Méně významné příčné vnitřní komunikace bez zeleně mají šířku 8 a 10 m. Při stavbě bylo velmi dbáno na dodržování regulačních podmínek.

7 Aleje na páteřních komunikacích Cukrovarnická a Na Ořechovce byly osázeny impozantním platanem javorolistým či vzrůstným javorem klenem, další podélné komunikace podle šířky druhu s drobnějšími korunami (hlohy, akáty či sakurami).

8 Velké příčné pásy (ulice V Průhledu a Slunná), někdy kombinované se sportovišti (Macharovo náměstí).

Obr. 7. Praha 6-Střešovice, čp. 488, Západní 21, Vondrákova vila. Pohled na uliční východní fasádu do Západní ulice a Macharova náměstí. Na fotografii je patrná nová konstrukce zimní zahrady v 1. patře a novodobé oplocení provedené podle vzoru původního (foto H. Černá, 2010).

Schválená regulace se týkala výšek staveb, procenta zastavěnosti parcely, posuzováno bylo i hmotové ztvárnění střech. V podmínkách magistrátu byla v návaznosti na urbanistickou situaci bloku a šířku komunikace předepsána velikost předzahrádek. Ploty musely být transparentní jak směrem do ulice, tak mezi sousedy. Touto regulací, pod stavebním dohledem magistrátu a pod sankcemi při nedodržení podmínek povolení stavby, se podařilo spojit exteriéry zahradního města v organický celek.⁹

Jednou z nejvýznamnějších osobností, podílejících se na podobě budoucí Ořechovky, byl bezpochyby architekt a urbanista Jaroslav Vondrák (1881–1937). V samém centru čtvrti, v ulici Západní, při Macharově náměstí, si postavil i vlastní rodinnou vilu. V rámci výzkumného úkolu¹⁰ se podařilo navázat kontakt s jeho potomky a současnými majiteli tohoto objektu, kteří jej umožnili detailně zdokumentovat i v interiéru (obr. 7). Architekt Vondrák, ačkoliv je dnes spojovaný především s Ořechovkou, patřil mezi významné osobnosti české architektury 1. poloviny 20. století, které formovaly a vytvářely vzhled řady městských čtvrtí. Vystudoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u zakladatele české moderny Jana Kotěry. Od roku 1905 byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes, z něhož ale v roce 1913 vystoupil. Ve své tvorbě vystřídal a kombinoval řadu stylových poloh. Po roce 1918 projektoval jak v kubistickém duchu s jemně rozehranými jehlanovými a obloučkovými formami, tak i v duchu moderny s úzkými okny, štíty, hrázděnou vazbou zdiva. Koncem 20. let se zařadil spíše mezi konvenční funkcionalisty (ŠVÁCHA 1998, 218).

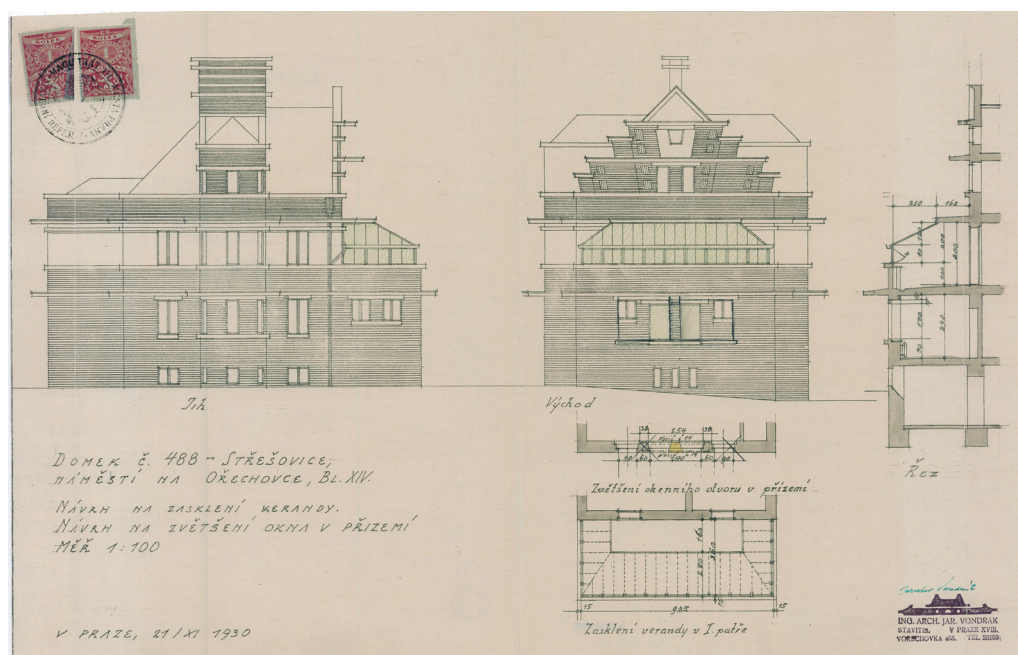
Nejvíce realizací arch. Vondráka, zejména na území města Prahy, spadá do 20. a 30. let 20. století, kdy zásadním způsobem formoval podobu dnešních městských částí Prahy 6-Bubenče, Dejvic a především Střešovic. Řada z těchto realizací je více či méně ovlivněna tzv. národním slohem, do jehož širokého záběru se dostalo tzv. české art deco, dekorativismus a především rondokubismus, od 60. let označený přímo jako odnož kubismu. Všechny tyto pojmy, z větší části se překrývající, bývají více či méně zaměnitelné. Rondokubismus je styl, který v pražském kontextu proslavili dva přední čeští architekti a Vondrákovi současníci – Pavel Janák a Josef Gočár. Rondokubismus, mladými avantgardisty ve své době vysmíváný jako „orohlíčkovaný styl“,¹¹ u nich ale tvořil pouze jednu krátkou epizodu v jejich rozmanité tvorbě, a to ještě epizodu, od níž

9 Neměli bychom si však dělat přehnané iluze o všemocnosti tehdejších úřadů. Jednou z podmínek, které vymáhání dodržení podmínek povolení stavby umožňovaly, byla kromě sankcí také skutečnost, že většina pozemků zůstávala až do kolaudace majetkem družstva.

10 Výzkumný záměr Ministerstva kultury MK07503233304 *Odborné poznávání, průzkum, vědecké hodnocení, soupis a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století.*

11 Nový národní styl byl mezi širšími vrstvami poměrně oblíbený, k čemuž přispěl jednak jeho dekorativismus, a také, což bylo možná v této době zásadnější, národní nota. Na toto téma se zamýšlí Zdeněk Lukeš ve svém článku o pražském Art deco (LUKEŠ 2007): „Mladí avantgardisté si ale z ‚orohlíčkovaného‘ stylu, jak posměšně nazývali dekorativismus, dělali legraci a považovali ho za stejně zpозdílý jako secesi.“

Obr. 8. Střešovice, čp. 488.

Návrh na zasklení verandy a zvětšení okna v přízemí. Plán zachycuje stavební úpravu spočívající v realizaci prosklené konstrukce nad prostorem původní terasy v 1. patře. Datován rokem 1930, obsahuje razítko a podpis arch. Jaroslava Vondráka (uloženo: SA Praha 6, foto H. Křížová, 2010).

se oba architekti později distancovali. I česká historie umění měla dlouho potíže hodnotit rondokubismus jako plnoprávný stylový výraz. V době jeho vzniku, ve 20. letech, jej jako úchylku tehdy zavrhaného kubismu odsoudil teoretik a malíř Karel Teige. Trvalo až do 60. let, než jej Marie BENEŠOVÁ (1969, 303) poprvé objektivně zhodnotila jako možný stylový přístup, byť jako jakousi slepou odnož kubismu.¹² Jako rovnocenný stylový výraz ale není rondokubismus, zejména ve srovnání s uctívaným funkcionalismem, rehabilitován dodnes (ŠKRANC 2004).

Domy ve vilové kolonii Ořechovka mají tvarosloví vycházející ze vzorů tzv. anglických cottages – zahradních měst (Hampstead, Welwyn garden city aj.), s jejich „trojúhelníkovitými štíty, úzkými obdélnými okny, vysokými komíny a hrázdným zdívem“ (ŠVÁCHA 1998, 218). Anglická inspirace je jasně patrná i u Vondrákova centrálního domu Ořechovka. Druhou, možná ještě důležitější inspirací pro českou architekturu 1. třetiny 20. století, byla holandská cihelná architektura, se kterou jako první seznámil české prostředí architekt Jan Kotěra. Generace jeho žáků již neměla holandské stavby zprostředkované pouze příklady v uměleckých časopisech, ale poznala je i osobně, při četných studijních exkurzích (KOHOUT/TEMPL/ŠLAPETA 1998, 119).¹³ Česká architektura tak čerpala novou inspiraci ze staveb představitelů tzv. Amsterodamské školy, reprezentované především Hendrikem Pietrem Berlagem, později u nás přezvaným na „holandského Kotěru“. Neméně zajímavým byl další z holandských architektů Michel de Klerk (1884–1923), jeden ze zakládajících členů Amsterodamské školy a autor bizarně monumentálních staveb s překvapivě expresivními detaily. „Materiálem bylo rezné zdivo a beton, autor z těchto materiálů vytvářel neobyčejné tvary, které doplnily detaily zvláště tvarovaných oken, zábradlí, ba čísla domů jsou jednotně řešena dle jeho výtvarného návrhu,“ napsal o de Klerkových stavbách Zdeněk Lukeš a dal jeho stavby do přímé souvislosti s vilovou kolonií na Ořechovce (LUKEŠ 2006). Zdá se pravděpodobné, že inspirace de Klerkem či obecně holandskou školou stála i v pozadí projektu Vondrákovy vlastní vily. Monumentální objem ploch, byť dále členěných, v kombinaci s množstvím překvapivě expresivních detailů, tuto domněnku potvrzují (obr. 8).

Vondrákova vila (obr. 9) byla navržena ve specifickém expresivním výrazu, který v sobě kombinuje prvky moderny i rondokubismu. Jedná se o nepřehlédnutelnou stavbu s výrazným řešením členění fasád a střechy. Pro rondokubismus mluví detaily jako půlkruhové rizality fasád, obloučkové a kruhové motivy v dekorativních výplních dveří, kruhové průřezy plného zábradlí

¹² Marie Benešová zde mezi příklady rondokubistických realizací uvádí i Vondrákovu vilu. Před dříve rozšířeným pojmem „obloučkový dekorativismus“ dává přednost již zmíněnému označení rondokubismus, které „nepoměrně lépe a přesněji vystihuje podstatu této odnože kubismu“ (BENEŠOVÁ 1969).

¹³ Kotěrovův žák a spolupracovník Pavel Janák zrealizoval bezprostředně po studijní cestě do Holandska pod vlivem holandské architektury několik vilových objektů na Ořechovce. Jedná se o skupinu vil z let 1922–1923 západně od Macharova náměstí, patří sem např. dvojčům čp. 493 a 494 pro Františka Krejčího a Emila Fillu z let 1922–1924, nebo vila čp. 484 pro Bohumila Kafku z let 1923–1924, vila čp. 485 pro grafika Jaroslava Bendu a dům čp. 492 malíře Vincence Beneše.

Obr. 9. Střešovice, čp. 488. Dobová fotografie zachycující podobu domu po roce 1930 s již provedeným zasklením terasy v 1. patře a se zákresem garáže. Nedatováno, obsahuje razítko a podpis arch. Jaroslava Vondráka (uloženo: SA Praha 6, reprofoto H. Křížová, 2010).

schodiště, kruhová okénka či kování (obr. 10). Stavba je ale mnohem komplikovanější. Během samotné realizace došlo ke stylovému posunu, když Vondrák původní rondokubistický návrh přepracoval a dostal se tak až k formám tehdejší geometrické či expresivní moderny. Jak jednoznačně zařadit či určit stylový výraz objektu zůstává tedy značně diskutabilní. Zvláště ve srovnání s dalšími Vondrákovými realizacemi ze stejných let, které jsou již výrazně rondokubistické či modernistické. Svoji roli tu totiž hrála i zahraniční (zejména zmíněná holandská) inspirace.

První plány Jaroslava Vondráka jsou datovány rokem 1923 a následně 1924 (změna projektu z důvodů úpravy dispozice), stavba samotná byla realizována v letech 1923–1924. Po roce 1948 byli do vily nastěhováni cizí nájemníci, kteří obývali celé přízemí včetně původního architekta ateliéru. Po roce 1989 byla sice vila navracena Vondrákovým potomkům, komplikovaný soudní spor o vystěhování nájemníků ale trvá, přes vstřícnost a snahu současné majitelky, dodnes. Celková rekonstrukce objektu je tak z důvodů nedořešené majetkoprávní situace stále odkládána. Proběhly pouze dílčí úpravy a práce, které vyžadoval havarijný stav určitých částí stavby: v roce 2007 sanační práce v suterénu, 2008 nové zasklení verandy¹⁴ a odstranění objektu garáže při jižním průčelí, 2009 repase oken v přízemí a rekonstrukce oplocení (obr. 11).

Jaroslav Vondrák umístil objekt na podélnou osu náměstí do ulice Západní a jeho podobu pojednal tak, že vytváří zcela přirozeně pohledovou dominantu, ačkoliv výškově nepřevyšuje sousední objekty. Originální pojetí domu se stupňovitým štítem, rizality a výraznou střechou s komínem, se přirozeně stalo předmětem dohadů o symbolické rovině stavby. Publikované názory různých historiků a teoretiků architektury a umění se ale pohybují v rovině spekulací a je třeba k nim jako k pouhým hypotézám i přistupovat, protože od autora samotného se žádné vyjádření v tomto smyslu nezachovalo.¹⁵ Dům byl navržen v kontextu sousední zástavby jako dvoupodlažní vilový objekt s obytným podkrovím a polozapuštěným suterénem, zastřešený sedlovou střechou. Podkroví je prosvětleno okny v rizalitech zasahujících do střechy a oknem ve štítové zdi, nově jsou osazena maloformátová střešní okna. Sedlová střecha má výrazný štít, komínová tělesa a příčný

Obr. 10. Střešovice, čp. 488. Původní vstupní dveře s rondokubistickými motivy. Hlavní domovní vchod umístěný na západní fasádě, přístupný přes malou podestu ze zahrady, jímž vcházela rodina Jaroslava Vondráka. Přístup pro klienty byl samostatným vstupem do kanceláře a ateliéru v přízemí v přední části domu při ulici (foto H. Černá, 2010).

¹⁴ Všechny stavební úpravy probíhaly pod dohledem orgánů památkové péče. Bohužel bylo tehdy nešťastně zrealizováno i nové zasklení zimní zahrady, kdy původní dožilá subtilní konstrukce byla nahrazena novou, robusťnější, která celkový kontext poněkud narušuje.

¹⁵ Jednou je v architektuře objektu spatřována námořní inspirace, když se jeho asymetrická kompozice, představující tři vzájemně prolnutá tělesa, podobá „podivuhodným lodím, do sebe zaklíněným a navíc i komín připomíná kormidlo, tedy jistotu i sebevědomí, tyčící se na samém vrcholu díla“ (VEVERKA 2007, 93). Jindy je vila naopak nazývána „tvrzí architekta Jaroslava Vondráka, tohoto dvorního architekta Prahy 6 z období mezi světovými válkami“ (SRNSKÝ 2007). Zajímavé je, že i současná majitelka, vnučka architekta Vondráka, je přesvědčená o zámeru architekta vybudovat si vlastní hrad. Tomu podle ní nasvědčuje tvar kruhových zídek po stranách zahradní pergoly, které připomínají vnější obranné hlásky, okna střílnového typu a nenápadně využitá perspektiva pro monumentálnější dojem stavby, jako např. nahoru se zmenšující velikost cihel režného zdíva fasády a opticky klamavé rozměry polí oplocení.

hřeben nad rizality se zvalbenou střechou. Půdorys je obdélný, s protilehlými půlválcovými rizality na severu a na jihu. Z půdorysu vystupuje ještě západní nepodsklepené křídlo, tvořené v obou podlažích jedinou místností. Objekt je zachován v původní hmotové a půdorysné podobě. Do Západní ulice a současně Macharova náměstí je stavba orientována východním průčelím s prosklenou zimní zahradou a dvěma velkými okny někdejšího ateliéru v přízemí. Štít uliční fasády je po stranách zubovitě ukončen a doplněn nad okny výrazně vykonzolovanými nadokenními římsami v podobě mar-

Obr. 11. Střešovice, čp. 488. Západní zahradní průčelí, pohled z horní úrovně zahrady (z terasy) na západní průčelí, v levé části s hlavním domovním vstupem (foto H. Černá, 2010).

Obr. 12. Střešovice, čp. 488. Střešní krajina, detailní pohled na členitou střechu domu a monumentální útvar dekorativně pojednaného komínového tělesa včetně komínové lávky (foto H. Černá, 2010).

kýz. Mohutné, hladce omítané římsy jsou výrazným prvkem členícím fasádu. Opticky výrazným kompozičním doplňkem východního štítu jsou dále „protichůdné“ šikmé pásy ozdobných prvků, pojednané v režném zdivu. Shodné členění a zdobné prvky – režné zdivo, omítané římsy – se uplatňují i na mohutném centrálním komínovém tělese, výrazně dekorativním prvkem z červených cihel, jehož plášť je dále členěn. Komín (obr. 12) měl původně tři výrazné vodorovné římsy, z nichž se kompletně dochovala pouze spodní. Z prostřední a horní zbyla jen torza, v 60. letech 20. stol. z větší části stržená, protože byla narušena povětrností a odpadávající kusy římsy hrozily poškodit střechu.¹⁶ V článku o zajímavých pražských komínech se objevuje domněnka, že Vondrák navrhl komín záměrně členitý, s vlysy a otvory v jeho plášti proto, aby sloužil jako „ohřívárna pro ptáky“ (SRNSKÝ 2007, 44).¹⁷

Vila byla koncipována jako dům pro jednu rodinu, s technickým zázemím v suterénu, obytnými pokoji v prvním patře a obslužnými v podkroví. Dům je řešen jako dvoutrakt, s elegantním schodištěm situovaným v půlkruhovém rizalitu při severní fasádě, které probíhá od suterénu do podkroví (obr. 13). Schodiště je v horní části prosvětleno malými kruhovými okny, kruhový motiv se opakuje v otvorech zděné dělicí příčky schodiště. Původní dispozice domu je, i přes pozdější stavební úpravy, dodnes v interiéru vily patrná. V přízemí, s vlastním vstupem z ulice a po schodišti na boční severní fasádě, byl přístupný ateliér a přijímací kancelář pro klienty a hosty arch. Vondráka.

¹⁶ Dle sdělení arch. Jiřího Vahaly.

¹⁷ Sám autor zde ale přiznává, že tam ani v zimním období žádné ptáky sedět neviděl.

Obr. 13. Střešovice, čp. 488. Detail schodiště, dělicí příčka hlavního domovního schodiště. Charakteristické jsou kruhové otvory stylově korespondující s dalšími rondokubistickými detaily stavby. Ukončení schodiště v podkroví, příčka zde přechází v plné zábradlí horní podesty (foto H. Černá, 2010).

Obr. 14. Střešovice, čp. 488.
A) Detail kování, klika „trumpetkového tvaru“. Dochovaný typ zajímavě tvarovaného kování uplatňující se na dveřích v přízemí a částečně v 1. patře (prostory sociálního zázemí). **B)** Detail kování, typ dekorativní kličky dochované u prosklených dveří obytných místností v 1. patře (foto H. Černá, 2010).

Obr. 15. Střešovice, čp. 488.
 Pohled z jihozápadního rohu pozemku zahrady na horní úroveň zahrady s terasou a konstrukcí pergoly, v pozadí západní a částečně boční jižní průčelí vily (foto H. Černá, 2010).

Na západ a na jih bylo umístěno služební zázemí domu, s kuchyní, spižírnou a prostory pro služebné. Hlavní vstup s malým zádveřím a vstupem do předsíně je situován od západu ze zahrady. První patro již mělo čistě obytnou funkci, se třemi pokoji a vzdušným prostorem zimní zahrady umístěné nad ateliérem v přízemí (původně byl tento prostor otevřený jako terasa, po šesti letech užívání ale sám Vondrák navrhl zastřešit prostor subtilní kovovou prosklenou konstrukcí). Dnes obytné podkroví se dvěma pokoji bylo původně využito pouze jako půda s žehlárnou.

V interiéru je dochována celá řada původních umělecko-řemeslných prvků – xylolitové podlahy v přízemí a 1. patře, dlažba v zimní zahradě, dřevěná okna a dveře s dochovaným kováním. Vynikající ukázkou dobového řemesla jsou zejména originální kličky „trumpetkového tvaru“ (obr. 14). Z původního mobiliáře se bohužel nedochovalo mnoho, v bytě v 1. patře jsou ale umístěny tři pozoruhodné kusy biedermeierovských skříní, které architekt Vondrák invenčně dotvořil a rozšířil. Podle jeho návrhu byl rovněž utkáán barevný koberec s geometrickým vzorem, dodnes v objektu dochovaný.

Pozoruhodná je rovněž původní koncepce zahrady, která byla současnou majitelkou pietně obnovena. Zahrada je uspořádána do dvou výškových úrovní, v horní části je tvořena zatravněnou terasou s dlážděnou podestou, obehnanou ze tří stran vysokou konstrukcí nezastřešené pergoly. Zděné neomítané pilířky pergoly oddělují dřevěná laťová obdélná pole s art deco výmotivy, hlavice pilířků jsou doplněny kovovými dekorativními bodci. Podle sdělení arch. Jiřího Vahaly „terasa sloužila v létě pro společenská setkání i obchodní jednání, zarostlou pergolou byla skryta před zraky sousedů“. ¹⁸ Z terasy je od západu přístup po schodišti na malou podestu k hlavnímu vstupu do domu. Po stranách, vně pergoly, stále ještě na vyvýšené části, byl na každé straně vysazen jeden strom. Oba stromy byly chráněny nízkou cihelnou zídou na půlkruhovém půdorysu. Zídky se zachovaly dodnes, stromy ale byly v průběhu minulých let pokáceny. Okolní terén zahrady se dále pozvolně svažuje k vydlážděné stezce, která obíhá podél oplocení ve spodní úrovni zahrady. Celek doplňuje také jednotné řešené oplocení, tvořené kombinací zděných sloupků a podélných polí se svislým dřevěným laťováním a krycím překladem na zděné neomítané podezdívce, která koresponduje s fasádou domu (obr. 15). Oplocení bylo jednotně řešeno v rámci celého domovního bloku výtvarných umělců (blok při Západní ulici, uprostřed s Vondrákovou vilou) a lišilo se od ostatních plotů použitím červených, ostře pálených cihel. ¹⁹

¹⁸ Zdeněk Lukeš ve vydlážděné ploše horní úrovně zahrady spatřuje dokonce sportovní funkci, když Vondráka popisuje jako „vášnivého sportovce, který si na zahradě navrhl hřiště“. Lukeš přednesl tuto hypotézu na jedné ze svých pravidelných přednášek; nikde jinde se toto tvrzení neobjevuje, ani z dobových plánů není patrné, že by tu byla zamýšlena jiná funkce než rekreační (přednáška: Žáci Jana Kotěry Vondrák a Kavalír, Kaštan, Praha 6, 12/2007). Podle sdělení arch. Jiřího Vahaly se zde ale „provozoval maximálně stolní tenis. V době realizace vily bylo Vondrákovi přes 40 let a z nadšeného sportovce už byl jen nadšený tenista, který pravidelně navštěvoval tenisové kurty, které měl přímo před domem na náměstí.“

¹⁹ Dle ústního sdělení arch. Jiřího Vahaly.

Výjimečná architektura vily architekta Vondráka si plně zaslouží pozornost odborné i laické veřejnosti, pro své nesporné kvality, spočívající v originálním, jednotném architektonickém ztvárnění domu, zahrady a oplocení, v dochované dispozici a umělecko-řemeslném vybavení interiérů. Objekt zůstává rovněž důležitou součástí centrálního prostoru tzv. Ořechovky, urbanisticky i architektonicky významné pražské čtvrti. Proto byl v roce 2010 navržen na prohlášení za kulturní památku.²⁰

Závěr

Kromě zmiňované Vondrákovy vily byly na základě výzkumu navrženy k prohlášení za kulturní památku další objekty: bývalý Výzkumný ústav cukrovarnický čp. 112, Ústřední dům Ořechovka čp. 250, areál přečerpací stanice pražských vodáren čp. 467 – vodojem Bruska, Hypšmanova vila čp. 565, pomník padlým 1. světové války a vodojem Andělka. Pro poznání vilo-ové kolonie se ukázala jako přínosná výstava Meziválečná architektura Střešovic (obr. 16).²¹ Nejen velkým zájmem a kladným ohlasem veřejnosti, ale hlavně tím, že umožnila setkání s potomky slavných architektů, z nichž mnozí stále žijí v domech svých rodičů a prarodičů a často zdědili také jejich profesi. Díky rozhovorům s nimi jsme mohli následně doplnit či zpřesnit některé údaje – např. byla odmítnuta v literatuře občas zmiňovaná účast arch. F. Vahaly na projektu přečerpací stanice Bruska.

V dalším čísle se budeme věnovat zástavbě na jih od Střešovické ulice k hranicím katastru Břevnov a poslední článek bude věnován jednomu z fenoménů Ořechovky – oplocení, jehož tvarová i materiálová bohatost i stupeň zachování jsou nevídané.

Obr. 16. Vernisáž výstavy Meziválečná architektura Střešovic (foto J. Sommer, 21. 10. 2010).

PRAMENY

SA PRAHA 6 — Původní plánová a fotografická dokumentace, stavební archiv Městské části Prahy 6.

VONDŘÁK OP — osobní pozůstalost architekta Jaroslava Vondráka, soukromý archiv paní Devany Gatliffe, vnučky architekta J. Vondráka, Praha.

ZPRÁVA 1919–1924 — Důvodová zpráva, A. K oddílu I. osnovy. I. O státní podpoře stavebního ruchu v letech 1919 až 1924. Risiko stavebního podnikání v prvních letech poválečných. Publikováno v parlamentním tisku č. 2604, 2. část, 10. zasedání Poslanecké sněmovny Národního shromáždění československého, k projednávání Vládního návrhu zákona o náhradě podle zákonů o stavebním ruchu a o bytovém hospodářství obcí a obecně prospěšných stavebních sdružení z roku 1934, http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t2604_02.htm#_h.

ZPRÁVA 1920 — Josef ZÁRUBA-PFEFFERMANN: 3. zpráva výboru pro Velkou Prahu a výboru technického o návrhu člena Národního shromáždění dra [Přemysla] Šámala a soudr. (tisk 1441) na některé doplňky a změny stavebních řádů pro Prahu a předměstí a pro Čechy (tisk 2306). Těsnopisecká zpráva ze 115. schůze Národního shromáždění československého v Praze z 5. února 1920, <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/115schuz/s115003.htm>.

LITERATURA

sine 1919 — Soutěže vyřízené a vypsání. Stavitel I, říjen 1919, sešit 4, 78–79.

sine 1920–1921 — Soutěžný návrh rodinných domků na Vořechovce. Styl I, 1920–1921, plánové přílohy, X–XXII.

BENEŠOVÁ 1969 — Marie BENEŠOVÁ: Rondokubismus. Architektura 28, 1969, č. 5, 303–317.

²⁰ Návrh na prohlášení za kulturní památku zpracovala K. Hubrtová v r. 2010.

²¹ Výstava Meziválečná architektura Střešovic byla v sídle NPÚ HMP zahájena dne 21.10. (22.10.–23.12.2010). Výstavu rovněž převzala MČ Prahy 6 (od listopadu 2010) a v rámci této spolupráce byl vydán i malý katalog, jenž při říjnové vernisáži návštěvníci postrádali.

- FLÉGL 2000 — Michal FLÉGL: Ořechovka. Od vinice přes barokní zahradu k zahradní čtvrti. Knihovnička časopisu Břevnovan č. 4, 2000, 10–21.
- GORYCZKOVÁ/HODAŇOVÁ/KOUKALOVÁ/ŠTERNOVÁ 2010 — Naďa GORYCZKOVÁ / Klára HODAŇOVÁ / Šárka KOUKALOVÁ / Petra ŠTERNOVÁ: Odborné poznávání, průzkum, vědecké hodnocení, soupis a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století. Zprávy památkové péče 70, 2010, č. 2, 150–151.
- KOHOUT/TEMPL/ŠLAPETA 1998 — Michal KOHOUT / Stephan TEMPL / Vladimír ŠLAPETA (ed.): Praha, architektura XX. století. Zlatý řez, Praha 1998.
- KUBÍČEK 1920–1921 — Alois KUBÍČEK: Soutěž na kolonii rodinných domků staveb. Družstva S.J.V.Z. na Vořečovce. Styl I, 1920–1921, 26–30.
- KUPKA 2009 — Jiří KUPKA: Státní regulační komise a rozvoj Prahy. Urbanismus a územní rozvoj XII, 2009, č. 6, 36–41.
- LUKEŠ 2006 — Zdeněk LUKEŠ: Fantastický cihelný svět architekta de Klerka. E-architekt (internetový deník: www.e-architekt.cz) 30.3.2006, <http://www.e-architekt.cz/index.php?Pid=1817&KatId=9>.
- LUKEŠ 2007 — Zdeněk LUKEŠ: Art déco v Praze. E-architekt (internetový deník: www.e-architekt.cz) 26.4. 2007, <http://www.e-architekt.cz/clanek/1218-art-deco-v-praze.aspx>.
- SF 1919 — SF: Soutěž rodinných domků na Ořechovce. Stavitel I, listopad 1919, sešit 5 a 6, 96–97.
- SRNSKÝ 2007 — Stanislav SRNSKÝ: O kráse starých komínů. Za starou Prahu. Věstník Klubu Za starou Prahu XXXVII (VIII), 2007, č. 2–3, 42–27.
- SVOBODA/LUKEŠ/HAVLOVÁ 1997 — Jan E. SVOBODA / Zdeněk LUKEŠ / Ester HAVLOVÁ: Praha 1891–1918. Kapitoly o architektuře velkoměsta. Praha 1997.
- SVOBODA/NOLL/HAVLOVÁ 2000 — Jan E. SVOBODA / Jindřich NOLL / Ester HAVLOVÁ: Praha 1919–1940. Libri, Praha 2000.
- STEJSKALOVÁ 2007 — Jana STEJSKALOVÁ: Dokumentace a vyhodnocení historického vývoje systému zeleně jako programové součásti urbanistické struktury základních městských čtvrtí. Část 7 výzkumného záměru MK0CEZ01F2702 Terénní a badatelský průzkum, dokumentace a pasportizace ohrožených skupin památek na území hl. m. Prahy. Nepublikovaný strojepis, uloženo: NPÚ HMP, fond terénní výzkum, Praha 2007.
- ŠKRANC 2004 — Pavel ŠKRANC: Rondokubismus I.–IV. Seriál článků, 2004, internetová verze <http://www.e-architekt.cz>.
- ŠVÁCHA 1998 — Rostislav ŠVÁCHA: Od moderny k funkcionalismu. Praha 1998.
- URLICH ET AL. 2009 — Petr URLICH (ed.): Slavné stavby Prahy 6. Foibos, Praha 2009.
- VLČEK 2004 — Pavel VLČEK: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Academia, Praha 2004.
- VEVERKA 2007 — Přemysl VEVERKA: Vondrákova vila. In: Radomíra SEDLÁKOVÁ / Dita DVOŘÁKOVÁ / Petr KRAJČI / Zdeněk LUKEŠ / Pavel VLČEK / Přemysl VEVERKA: Slavné pražské vily. Foibos, Praha 2007, 92–93.

SUMMARY

Modern architecture at Střešovice. From entirety to detail 1. – Ořechovka

In 1918 one of the main tasks of the new state was to transform Prague as soon as possible into a modern capital city for the Czechoslovak republic. Intensive work started on the concept of a regulatory plan of Great Prague. In July 1919 the ministry of public works drew out "A Competition of tenders for a colony of family houses by the building society S.J.V.Z. at Vořečovka" as an exemplary case of a garden villa quarter. Virtually every prominent architect and builder took part in this competition. The urban conception of Ořechovka was created after one of the two winning projects (by arch. Vondrák), while other participant architects cooperated on projects of separate residential blocks. Building started expeditiously and a modern garden town with a dense, mostly terraced development was built within two years. In 1923–1930 more dispersed development continued to the south, east and west from the original colony. Several buildings of outstanding quality by known architects can be found there (P. Janák, A. Dryák, L. Machoň, B. Paul and others). The Main Square with a park and tennis courts was completed together with a Central building as a commercial, social and cultural centre of the area. The western side of the square is dominated by the villa of architect Vondrák, who also created many other buildings at Ořechovka, including the Central building. This building of markedly expressive forms displays elements of both modernism and rondo cubism, a particular offset of a so called "national style" of the 1920s. The final expression also reflects a modification of the project documentation, accomplished by the architect within a single year. Also the influence of Dutch architecture of the period is apparent, which was a great inspiration for Czech architects from the time of Jan Kotěra. The villa shows a relationship in style with the work of architect Michel de Klerk, who was pointed out in Ořechovka context by the historian of architecture Zdeněk Lukeš. In the interior with the original layout and a number of handicrafts elements there is a great staircase situated in the northern semicircular rizalite. The upper part from the first floor to the attic is illuminated by three small circular windows (evoking a favourite "steam ship" shape of windows at functionalist houses); circular apertures are also in the staircase partition. The fittings are also unique, especially notable are the "trumpet shaped" door handles on the doors into the living rooms. Architect Vondrák designed his house globally including two levelled garden with a terrace with attention paid to every detail. Due to legal difficulties with the property it has never been subjected to any significant reconstruction and has thus remained preserved to the present day essentially in its original form.

Fig. 1. Prague 6–Střešovice, part of the Ořechovka villa colony. Josef Gočár, Pavel Janák, 1919, axonometric situation and projects of the facades of the row houses – competition project by architects Gočár and Janák was not among the award winning entries. "Architecture of the most modern style does not express the

construction, nor respects it; in order to achieve diversity the houses are painted with various colours. The authors completely deprecate principles to express material and construction in architecture" (repro SF 1919, 97).

Fig. 2. Map of the heritage zone Ořechovka villa colony with colour coded house blocks with authorship proportion of the participants in the competition "Ořechovka villa colony". Architects are ordered in columns according to their place in the competition, the last three without award, outside the succession (completed by V. Nový, 2010, NPÚ HMP).

Fig. 3. Prague 6-Střešovice. Row houses by architect Vondrák, Lomená street,. Postcard from the building period, around 1922 (repro archive A. Křížová).

Fig. 4. Prague 6-Střešovice. Row houses by architect Vondrák differ only in details. **A)** No. 243–246, Východní street 34 – 28. **B)** No. 260 – 263, Spojená street 1 – 5 (photo P. Havlík, 2010).

Fig. 5. Prague 6-Střešovice, pumping station Bruska no. 467. South view from the street Pod hradbami. A quality project of an industrial feature with elegant fencing is an equivalent neighbour of spectacular villas on the opposite side of the street (photo A. Křížová, 2007).

Fig. 6. Prague 6-Střešovice, situation to the project of row houses in Lomená street. Architects J. Vondrák – J. Šenkýř. House blocks follow the contour, trees are suggested at bevelled corners to the crossroads (SA Praha 6, repro H. Křížová, 2010).

Fig. 7. Prague 6-Střešovice, Vondrák's villa no. 488, Západní 21. View onto the eastern facade to Západní street and Machar square with a single street facade. Construction of a winter garden is apparent at the 1st floor; the fencing imitates the original (photo H. Černá, 2010).

Fig. 8. Prague 6-Střešovice, Vondrák's villa no. 488. Project for glazing the verandah and enlarging the windows at the ground floor. The plan depicts modifications of the glazed construction above the original terrace space at the 1st floor. Original plan documentation, the plan is dated 1930 and contains a stamp and signature of architect Jaroslav Vondrák (SA Praha 6, repro H. Křížová, 2010).

Fig. 9. Prague 6-Střešovice, no. 488. Photograph from a period after 1930 with a glassed terrace at the 1st floor. A design of a garage was worked into the photograph. Undated photograph contains a stamp and signature of architect Jaroslav Vondrák (SA Praha 6, repro H. Křížová, 2010).

Fig. 10. Prague 6-Střešovice, no. 488. Original entrance door with rondo cubism motives. This main house entrance is situated on the western facade and is accessible across a small ramp from the garden. This entrance was used by Vondrák's family; access for clients was a separate entrance into the office and atelier at the ground floor level in the front part of the house facing the street (photo H. Černá, 2010).

Fig. 11. Prague 6-Střešovice, no. 488. Western garden front, view from the upper garden level (from the terrace) onto the western front, in the left side with the main house entrance (photo H. Černá, 2010).

Fig. 12. Prague 6-Střešovice, no. 488. Roof landscape, detailed view onto the rugged roof of the house and a monumental feature of a decoratively formed chimney stack including the chimney bridge (photo H. Černá, 2010).

Fig. 13. Prague 6-Střešovice, no. 488. Detail of the main staircase and its terminal part at the attic, where the staircase partition verges into the massive railings of the upper landing. Characteristic circular apertures correspond with the style of other rondo cubism details. (photo H. Černá, 2010).

Fig. 14. Prague 6-Střešovice, no. 488. **A)** "Trumpet shaped" door handle. An interesting type of fitting on the doors at the ground floor and partly also at the 1st floor (social facilities space). **B)** Decorative type of a door handle preserved on the glazed door of the living rooms on the 1st floor (photo H. Černá, 2010).

Fig. 15. Prague 6-Střešovice, no. 488. View from the south west corner of the garden plot to the upper garden level with a terrace and a pergola construction, in the background west and partially south face of the villa (photo H. Černá, 2010).

Fig. 16. Vernissage of the Interwar architecture of Střešovice exhibition (photo J. Sommer, 1. 10. 2010).

English by Linda and Patrick Foster

Príspevek je výstupem institucionálně financovaného výzkumného záměru Ministerstva kultury MK07503233304 *Odborné poznávání, průzkum, vědecké hodnocení, soupis a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století.*

Ing. arch. Alexandra KŘÍŽOVÁ
Ministerstvo kultury
Alexandra.Krizova@mkcr.cz

Mgr. Kateřina Hubrtová
Národní památkový ústav, ú.o.p. v hl. m. Praze
hubrtova.katerina@praha.npu.cz